

НАЧЕЛА РЕГУЛИСАЊА ОДНОСА РОДИТЕЉА И ДЕЦЕ

Начело једнакости и равноправности родитеља према деци

- Ово начело је изричито регулисано у Уставу.
- Мајка и отац имају једнак правни положај међусобно и према трећим лицима у односу на децу.
- Њима заједно припада родитељско право и они су равноправни у погледу његовог вршења.
- То не значи да ће га они у свакој ситуацији заједнички и споразумно и вршити. У ситуацијама када постоји фактичка или правна немогућност да га врше оба, вршиће га само један од њих, онај коме је вршење поверено.
- Вршење права никада не зависи од порекла деце, тј. да ли су рођена у браку, изван брака или усвојена.

Начело посебне заштите деце

- Ово начело проистиче из Устава.
- Посебна заштита деце се најпре обезбеђује у кругу породице, од стране родитеља.
- Уколико је родитељи не обезбеђују, предвиђена је могућност интервенције државе, пре свега преко органа старатељства, који врши одговарајући надзор над вршењем родитељског права.
- Посебна заштита деце се обезбеђује и изван породице. Сви државни органи који одлучују о правима детета или правима која се тичу детета, дужни су да нарочито штите децу.
- Критеријум којим се при томе они служе, преузет из Конвенције о правима детета, јесте „најбољи интерес детета“.

Начело равноправности деце рођене у браку и изван брака

- Ово начело је постало цивилизацијска тековина. Оно је код нас уграђено у Устав и Породични закон.
- Кроз одредбе Породичног закона које се тичу утврђивања порекла деце изражава се снажно настојање законодавца да елиминише последње остатке неједнакости деце рођене у браку и изван њега.

ЕЛЕМЕНТИ ЗА УТВРЂИВАЊЕ БРАЧНОГ ПОРЕКЛА ДЕТЕТА

- Дете стиче брачни статус једино рођењем.
- Без значаја је чињеница како је ово дете зачето – природним путем или уз биомедицинску помоћ.
- Да би дете имало брачно порекло треба да буду испуњена три услова:
 - а) постојање брака родитеља детета,
 - б) материнство удате жене,
 - в) претпоставка брачног очинства.

1. Постојање брака

- Дете је брачно ако је рођено у браку својих родитеља или пре истека рока од три стотине дана од његовог престанка.
- Према томе, и када је дете рођено непосредно по закључељу брака имаће брачно порекло.
- Некада је важило правило да су деца из непуноважних бракова била ванбрачна.
- Данас квалитет брака није од значаја за одређивање порекла детета.
- Поништење не делује ретроактивно, па нема негативних последица по децу.
- Савесност, односно несавесност родитеља у овом погледу, нема никаквог значаја.

2. Материнство удате жене

- Дете је брачно ако га је родила удата жена.
- Породични закон, као и већина страних права, одређује да је мајка детета жена која га је родила.
- Материнство је ретко када спорно, будући да се ношење и рођење детета не могу лако сакрити.
- До потребе за утврђивањем материнства може доћи услед замене деце у породилишту, подметања туђег детета, погрешног уписа података мајке у регистар, итд.

- За успостављање правног односа између мајке и детета није довољна само чињеница његовог рођења.
- Потребно је и да се рођење детета пријави и уведе у матичну књигу рођених према месту рођења детета.
- Дилеме у погледу материнства могу настати и у случају рођења детета зачетог уз биомедицинску помоћ, стварањем могућности да једна жена носи дете које није генетски везано за њу (сурогат материнство).

3. Претпоставка брачног очинства

- Према нашем ПЗ „Оцем детета рођеног у браку и 300 дана по престанку брака сматра се муж мајке детета из тога брака, ако је брак престао смрћу мужа и ако мајка није склопила нови брак у том року”.
- Ако је претходни брак мајке престао разводом или поништењем, претпоставка очинства за дете које се роди у другом браку мајке, пре истека рока од 300 дана по престанку претходног брака, важи у корист мужа из другог брака.

ОЧИНСТВО И МАТЕРИНСТВО ДЕТЕТА ЗАЧЕТОГ УЗ БИОМЕДИЦИНСКУ ПОМОЋ

- Потпомогнута прокреација код нас се већ више година врши без легалне потврде.
- Породични закон регулише једино питање порекла овако зачетог детета.
- Породични закон не прави разлику у погледу правила утврђивања очинства овако зачетог детета с обзиром на то да ли је у питању рођење детета у браку или ван брака.
- Најважније је да ли је муж мајке, односно њен ванбрачни партнер, дао пристанак за поступак потпомогнутог оплођења или није.
- У зависности од тога ко је дао пристанак, успоставља се претпоставка очинства мужа или ванбрачног партнера.

- Ако није дат пристанак од стране мужа, односно ванбрачног партнера, тада је дете без утврђеног очинства.
- Без обзира што између оца и детета не мора постојати биолошка веза, воља мужа мајке, односно њеног ванбрачног партнера, да прихвати дете је доминантна.
- Постоје дилеме у погледу материнства у случају рођења детета зачетог уз биомедицинску помоћ – једна жена носи дете које није генетски везано за њу (сурогат материнство).
- Као и код природног зачећа, мајком се сматра жена која га је родила.
- Родитељски однос не може бити успостављен између жене која је даровала јајну ћелију или ембрион и детета које је рођено из тако потпомогнуте прокреације.

ОСПОРАВАЊЕ МАТЕРИНСТВА

- Материнство је по правилу врло ретко спорно. Ти спорни случајеви могу настати приликом замене деце у породилишту, подметања туђег детета или симулације порођаја.
- Према ПЗС материнство жене која је уписана као мајка детета у матичну књигу рођених може бити оспорено.
- Право на оспоравање материнства имају:
 - (1) дете,
 - (2) жена која је уписана у матичну књигу као мајка детета,
 - (3) жена која тврди да је мајка ако истом тужбом тражи утврђивање свог материнства,
 - (4) мушкарац који се по овом закону сматра оцем детета.

(1) Дете

- Дете има право да оспорава материнство жене која је у матичну књигу рођених уписана као његова мајка.
- Право детета на тужбу није везано за рок.
- Док је дете малолетно, тужбу за оспоравање материнства у његово име може поднети његов законски заступник, родитељ, односно старатељ. У Ако је то жена чије се материнство оспорава, детету се мора поставити колизијски старатељ.
- Његово постављање од стране органа старатељства може затражити непосредно и само дете, или то може учинити преко неког другог лица или установе, под условом да је напунило 10 година живота и да је способно за расуђивање.
- У случају да се дете не налази под родитељским већ под старатељским старањем, тужбу ће у име детета поднети старатељ, уз претходну сагласност органа старатељства.

(2) Жена која је уписана у матичну књигу рођених као мајка, а тврди да то није

- Тужбу може поднети у року од годину дана од сазнања да она није родила дете, а најкасније у року од десет година од рођења детета.
- Из употребљених израза у Закону може се закључити да се ради о жени која је родила дете, прихватила га као своје, а касније сазнала, да то није дете које је она родила (заблуда у погледу физичког идентитета детета).

(3) Жена која тврди да је мајка детета

- У питању је тужба жене која није уписана у матичне књиге рођених као мајка детета, а тврди да јесте.
- Тужба се подноси против жене која је уписана као мајка детета, као и у претходном случају, у року од годину дана од дана сазнања да је она родила дете, а најкасније у року од десет година од рођења детета.
- Наведена тужба се може поднети само под условом да се истом тужбом истовремено тражи и утврђење сопственог материнства.

(4) Мушкарац који се по закону сматра оцем детета

- У питању је муж жене која је у матичне књиге рођених уписана као мајка детета.
- Он може поднети тужбу у року од годину дана од дана сазнања да жена (његова супруга) која је уписана у матичну књигу рођених као мајка није родила дете, а најкасније у року од 10 година од рођења детета.

- Право на тужбу за оспоравање материнства је личне природе и не прелази на наследнике.
- У случају смрти тужиоца у току парнице за оспоравање материнства наследници имају право да наставе већ започети поступак ради утврђивања да је постојао основ за оспоравање материнства.
- Они нису дужни да доказују постојање правног интереса за тужбу.

- Није допуштено оспоравање материнства после усвојења детета.
- Ово би било противно стабилности односа који се заснива усвојењем. У овом случају једино дете може да сазна своје право биолошко порекло, али не у поступку оспоравања родитељства.
- Није допуштено оспоравање материнства после смрти детета од стране наследника.

Странке у поступку

- Породични закон посебно предвиђа ко су странке у поступку оспоравања материнства.
- То су: дете, жена која тврди да је мајка детета, жена која је уписана у матичну књигу као мајка детета и мушкарац који се по овом закону сматра оцем детета (нужни и јединствени супарничари).
- Овај спор може бити решен само ако сви учесници овог односа туже заједно или буду тужени заједно, зато што је природа односа таква.
- Спор се на једнак начин може решити према свим супарничарима тако да они представљају једну парничну странку.
- У случају да тужилац у року који му је суд одредио не прошири тужбу на сва лица која морају бити странке у поступку или се та лица не придруже тужби као тужиоци, сматраће се да је тужба повучена, а ако тужба буде враћена суду без исправке, суд ће је одбацити.

ОСПОРАВАЊЕ БРАЧНОГ ОЧИНСТВА

- Очинство детета рођеног у браку се успоставља на основу обориве правне претпоставке.
- Наше право допушта широке могућности оспоравања брачног очинства, тј. правне претпоставке очинства мужа мајке.
- То право имају:
 - дете,
 - муж мајке,
 - мајка и
 - мушкарац који тврди да је отац детета (природни отац детета).

(1) Муж мајке

- Муж мајке, традиционално и свуда, има право на оспоравање претпоставке на основу које је постао правни отац детета ако сматра да то није.
- Према ПЗС, рок за тужбу је годину дана од сазнања да није отац детета, а најкасније десет година од рођења детета.
- Сазнање мужа да претпоставка на основу које је постао отац није тачна, значајна је за њега само у првих десет година живота детета. Свако сазнање после тог рока нема значај.
- Овде се може поставити питање једне посебне ситуације када муж мајке пристаје да његова супруга донесе на свет дете за које он унапред зна да није његово. Да ли се он својом сагласношћу унапред одриче тужбе? (У француском праву нема могућности одрицања).
- Ако је у питању зачеће уз биомедицинску помоћ, писмени пристајак оца значи немогућност оспоравања очинства (чл. 58 ПЗС).

(2) Мајка

- Она може тужбу подићи без претходних услова у истим роковима као када је у питању муж.
- Она тужбу може подићи и када се дете роди после смрти мужа у року од 300 дана, а она се није преудала.
- Како наследници мужа немају право на подизање ове тужбе (већ само могућност да наставе започети поступак), судбина очинства умрлог у потпуности је у рукама мајке.

(3) Дете

- Право детета да оспорава очинство није везано за рок.
- До пунолетства тужбу ће у његово име поднети законски заступник, по правилу мајка.
- Ако је дете пунолетно и пословно неспособно то ће чинити његов старатељ са одобрењем органа старатељства.
- Ако су интереси детета и његовог законског заступника супротни, малолетном детету ће се поставити колизијски старатељ.
- Очигледно да је оваквим решењем превагнула идеја о праву детета на сазнање порекла без ограничења, али је стабилност породичних односа и правна сигурност у статусним односима доведена у питање.

(4) Природни отац детета

- Признањем овог права ствара се могућност мешања трећих лица у породицу, у односе између родитеља, што може имати врло тешке последице и по опстанак породице.
- Породични закон Србије ово право природног оца знатно проширује у односу на ранија решења. Оно сада припада сваком мушкарцу који себе сматра оцем детета. Једини услов је да истом тужбом којом оспорава очинство мужа мајке тражи и утврђивање свог очинства.
- Рок за тужбу износи годину дана од сазнања мушкарца да је отац детета, а најкасније 10 година од рођења детета.

- Оспоравање очинства детета рођеног у браку није допуштено у два случаја изричито предвиђена у Закону:
 - после усвојења детета и
 - после његове смрти

Странке у поступку

- Странке у поступку оспоравања очинства јесу: дете, мајка, мушкарац који се по закону сматра оцем детета и мушкарац који тврди да је отац детета (нужни и јединствени супарничари).
- Ако тужени више није жив, тужба се подноси против његових наследника, а ако тужени нема наследнике, онда против Републике Србије као наследника.

Дејство правноснажне одлуке

- Судска пресуда којом је успешно оспорено очинство мужа мајке делује *erga omnes* и има ретроактивно дејство (*ex tunc*), тј. дете се од рођења сматра ванбрачним.
- Престају узајамна права између мужа мајке и његових сродника према детету.
- Муж мајке би у овом случају могао тражити накнаду за исплаћена давања за издржавање, будући да није био дужан да то чини. Дужници ове накнаде били би мајка и отац уколико је утврђен.

- Ако се успешно оспори брачно очинство детета, оно губи брачно порекло и постаје дете које је рођено ван брака и без утврђеног очинства. Ово важи у свим случајевима, осим ако је природни отац оспорио очинство мужа мајке и утврдио своје очинство. Дете сада има утврђено порекло и према мајци и према оцу само што они нису у браку.
- Ако се мајка разведе и уда за утврђеног оца детета оно и даље задржава свој ванбрачни положај будући да ПЗС не предвиђа побрачење.
- У случају да је успешно оспорено брачно очинство, детету се може променити презиме.

Оспоравање брачног очинства детета зачетог уз биомедицинску помоћ

- ПЗС на готово идентичан начин регулише очинство детета зачетог у браку, уз биомедицинску помоћ, као и детета зачетог природним путем.
- Оцем детета које је зачето уз биомедицинску помоћ сматра се муж мајке, под условом да је за поступак биомедицински потпомогнутог оплођења дао писмени пристанак.
- Што се тиче оспоравања очинства овако зачетог детета ствари стоје друкчије.
- Давањем пристанка за поступак биомедицинског потпомогнутог зачећа муж је себе лишио права да то очинство оспорава.
- У овом случају претпоставка очинства је необорива.

- Мушкарац (муж мајке) би своје брачно очинство засновано на овај начин могао оспоравати само ако дете није зачето поступком биомедицински потпомогнутог оплођења. Муж тада треба да докаже чињеницу да дете потиче из неког другог акта, а не из оног на који је пристао. Додуше, тајна која обавија цео поступак зачећа уз биомедицинску помоћ тешко да ће омогућити мужу да то и докаже.
- Осим мужа мајке, у овом случају, нико други нема право на тужбу за оспоравање очинства.
- Рокови за тужбу су идентични као и у случају оспоравања очинства детета које је зачето природним путем.

УТВРЂИВАЊЕ МАТЕРИНСТВА ДЕЦЕ РОЂЕНЕ ИЗВАН БРАКА

- Порекло деце рођене ван брака утврђује се на другачији начин него код деце која су рођена у браку.
- Само у случају рођења детета уз биомедицинску помоћ, ако је ванбрачни партнер дао сагласност, ствари стоје исто, па се успоставља претпоставка ванбрачног очинства.
- У свим другим случајевима ванбрачно порекло детета се утврђује на основу правног акта, који је или манифестација воље родитеља (признање), или је судски акт.

- Правило да је мајка жена која је дете родила се примењује увек, без обзира да ли је дете рођено у браку или ван њега.
- ПЗС не прави разлику у погледу утврђивања материнства детета рођеног у браку и ван брака.
- Правило по коме је мајка жена која је дете родила значајно је и због чињенице да се у поступку зачећа и рођења може појавити више жена, у случају сурогат материнства, па се на овај начин решава питање која је од њих мајка.

- Чињеница рођења није довољна за заснивање материнскоправног односа.
- Потребно је да се рођење пријави и у административном поступку уведе у матичну књигу рођених.
- Ово је у складу са одредбом из чл. 7 Конвенције о правима детета где се каже да ће „дете бити регистровано одмах након рођења ...“.
- Уколико се материнство не може утврдити на овај начин, нпр. у случају напуштања детета, онда оно може бити утврђено једино правноснажном судском одлуком – није предвиђено, као раније, да се материнство заснива признањем.

Утврђивање материнства судским путем

- Ако је жена родила дете али није уписана у матичну књигу рођених као мајка детета, њено материнство може бити утврђено правноснажном судском пресудом.
- Право на тужбу за утврђивање материнства признаје се детету и жени која тврди да је мајка детета.
- Дете има право на тужбу које није везано за рок.
- Жена која тврди да је мајка детета може поднети тужбу ради утврђивања свог материнства у року од годину дана од дана сазнања да је она родила дете, а најкасније у року од 10 година од рођења детета.
- Странке у поступку су дете и жена која тврди да је мајка – нема супарничарске заједнице као код осталих спорова из ове области.

- **Дејство утврђеног материнства** – Правноснажном судском одлуком утврђује се материнскоправни однос и тиме настају права и обавезе између мајке и њених сродника према детету.
- Дете и даље остаје ванбрачно, али сада има утврђено порекло према мајци.

УТВРЂИВАЊЕ ВАНБРАЧНОГ ОЧИНСТВА ПРИЗНАЊЕМ

- Признање је неопозива изјава воље којом један мушкарац, на законом прописан начин и пред надлежним органом, прихвата одређено дете за своје.
- У основи овог начина успостављања родитељског односа лежи воља.
- Никакав доказ о постојању биолошког односа између детета и мушкарца који га признаје није потребан.
- Стога је признање релативно једноставан, економичан и пожељан начин успостављања ванбрачног очинства.

- **Услови за признање**
очинства – могу се
поделити на:
 - (а) материјалне и
 - (б) формалне.

Материјални услови

- (1) Признање може учинити мушкарац који је навршио 16 година и који је способан за расуђивање – ово је строго лични акт и не може се давати преко заступника.
- Способност за расуђивање се код особа које су навршиле године пунолетства претпоставља, док се у случају да лице има између 16 и 18 година мора установити. За ово није предвиђен неки посебан поступак, већ ову способност установљава орган пред којим се изјава даје.
- Признање очинства би могло да учини и лице делимично лишено пословне способности, под условом да је у одлуци суда о лишењу изричито наведено да та особа може давати овакве изјаве.
- Изјава о признању очинства се не може дати под условом или роком.
- За пуноважност изјаве о признању очинства потребно је да је признање учињено слободно, односно да лице није било принуђено или у заблуди.

- (2) У нашем праву се за пуноважност признања очинства изричито захтева сагласност мајке, будући да она најбоље зна ко је отац детета.
- За пуноважност изјаве мајке захтева се да она има најмање 16 година и да је способна за расуђивање.
- Ако мајка не може дати сагласност, довољна је и сагласност детета.

- (3) Основни услов на страни детета је да је живо у тренутку признања.
- Може се признати очинство детета које још није рођено, под условом да се живо роди.

- У поступку признања очинства дете није објекат. И оно се, ако је навршило 16 година живота, мора сагласити са признањем очинства под условом да је способно за расуђивање.
- Ако оно не може дати сагласност, тада је довољна сагласност мајке.
- Према томе, ако и мајка и дете испуњавају услове у погледу година и тражене способности, потребно је да обоје дају сагласност са признањем.
- Несагласност једног од њих може осујетити заснивање очинства признањем.

Формални услови

- Признање је строго формални акт па мора бити учињено пред надлежним органом и на законом предвиђен начин.
- Органи су матичар, орган старатељства и суд.
- Изјава се по правилу даје лично на записник, пред матичарем који води матичну књигу рођених за дете и о томе саставља записник.
- Међутим, ова изјава се може дати и пред било којим другим матичарем, судом или органом старатељства.
- Они су дужни без одлагања записник или исправу која садржи изјаву о признању очинства доставити матичару који води матичну књигу рођених за дете.

- Признање се може дати и пред парничним судом у поступку који се води против једног мушкарца за утврђивање ванбрачног очинства.
- У овом поступку је забрањено доношење пресуде на основу признања. Ако тај мушкарац призна очинство парнични поступак се обуставља, а суд оверени препис записника доставља матичару надлежном за упис у матичну књигу рођених.

- Изјава о признању очинства се може дати и у тестаменту. Она производи своје дејство моментом смрти тестатора, под условом да није опозвана.
- Ако после смрти завештаоца завештање буде у потпуности поништено, ништава ће бити и одредба о признању очинства.

Поступак признања очинства

- Најједноставније је да мајка одмах по рођењу детета, у пријави рођења, означи одређеног мушкарца као оца детета. Ако то не учини, матичар је дужан да је поучи о томе.
- Ако означени мушкарац у року од 30 дана да изјаву да је отац, матичар ће ту чињеницу уписати у матичну књигу рођених и тиме је цео поступак окончан.
- Међутим, ако у остављеном року мушкарац одбије давање сагласности са признањем или не да никакву изјаву, матичар ће мајку обавестити усмено о томе и сачинити службену белешку. Матичар је потом дужан да поучи мајку о њеном праву да утврђује очинство судским путем.

- Мушкарац може, и ако га мајка претходно није означила оцем детета, покренути поступак за признање очинства. Када матичар, који води матичну књигу рођених за дете, прими изјаву о признању очинства од органа пред којим је дата, ако није дата пред њим, дужан је да позове мајку и дете, односно мајку или дете, односно старатеља детета, да у року од 30 дана дају изјаву о сагласности са признањем.
- Ако се позвана лица не одазову или дају изјаву да одбијају давање сагласности, матичар ће обавестити лице и о томе сачинити службену белешку. Како у овом случају нису испуњени услови за заснивање очинства, матичар је дужан да поучи мушкарца о његовом праву на утврђивање очинства судском одлуком.

- Ако су испуњени сви услови за заснивање очинства признањем, признато очинство се уписује у матичну књигу рођених.
- Након уписа, матичар уручује оцу извод из матичне књиге рођених за дете.

Дејства признања очинства

- Признање очинства је један деклараторан, а не конститутиван чин. Дете се од рођења (*ex tunc*) сматра природним потомком свога оца.
- Признањем ова природна веза постаје и правна.
- Заснивањем очинства детета признањем оно и даље има положај детета рођеног ван брака.
- Детету се може одредити ново презиме ако се његови родитељи о томе договоре. Ако дете има више од 10 година и оно ће бити питано за мишљење у вези овога.

ОСПОРАВАЊЕ ПРИЗНАТОГ ОЧИНСТВА

- Може се оспоравати и ванбрачно очинство, а не само брачно, и то оно утврђено признањем, не и оно утврђено судском одлуком.
- Прави (биолошки) отац детета, дете или нека трећа лица, могу имати интерес да оспоравају очинство засновано признањем, са циљем да се утврди истина о пореклу детета.

- ПЗС у овом погледу не прави разлику између оспоравања очинства заснованог на претпоставци брачног очинства и очинства утврђеног признањем. Зато право на тужбу за оспоравање очинства утврђеног признањем имају:
 - дете,
 - мајка,
 - мушкарац чије је очинство утврђено признањем и
 - мушкарац који тврди да је отац детета ако истом тужбом тражи утврђивање свог очинства.
- Захтевом да природни отац (мушкарац који тврди да је отац) истовремено тужбом тражи утврђивање свог очинства спречавају се могуће злоупотребе ове установе, а истовремено се обезбеђује право детета да у сваком моменту има оба родитеља.

- Постоји неколико случајева када није допуштено оспоравање очинства утврђеног признањем.
- Право на тужбу немају она лица која су се сагласила са признањем.
- Поред овога, забрана оспоравања важи и ако је дете усвојено и после смрти детета.
- Рокови за тужбу су исти као и у случају оспоравања очинства заснованог на претпоставци да је отац муж мајке.

- Ако се успешно оспори очинство утврђено признањем, престаје родитељскоправни однос детета и мушкарца чије је очинство утврђено признањем.
- Дете остаје без утврђеног очинства, осим ако је поступак вођен по тужби мушкарца, природног оца детета. Тада дете и даље остаје ванбрачно само што сада има другог оца.
- Пресуда, као и у случају оспореног брачног очинства, има деклараторно, а не конститутивно дејство.

Поништење признатог очинства

- Ако нису испуњене претпоставке за пуноважност признања предвиђене законом, признање је ништаво или рушљиво.
- Изјава о признању очинства и изјава о сагласности са признањем очинства су ништави ако нису били испуњени услови за њихову пуноважност.
- У случају ништавости, право на тужбу има врло широк круг лица – нису повређени само лични, већ и општи друштвени интереси (лице које је дало изјаву, лица која имају правни интерес да изјава буде поништена и јавни тужилац). Тужба у овом случају није ограничена роком.

- Изјава о признању очинства и изјава о сагласности са признањем могу бити рушљиви (принуда, заблуда, односно неподударност између унутрашње и изјављене воље).
- Право на тужбу тада има само оно лице чија је воља била манљива. У овом случају право на тужбу је ограничено роком – годину дана од дана када је принуда престала или је заблуда уочена.

- Не испитује се биолошко порекло детета, па може бити поништено очинство једног лица које јесте биолошки отац детета, али је признање дато, примера ради, под принудом.
- После правноснажности пресуде којом се поништава изјава о признању очинства или изјава о сагласности са признањем очинства, престају права и обавезе између детета и лица чије је очинство било утврђено признањем.
- Дете је без утврђеног очинства и има утврђено порекло само према мајци.

ПОСТУПАК УТВРЂИВАЊА ПОРЕКЛА ДЕТЕТА ПРЕМА МАЈЦИ И ОЦУ

- У овим патернитетским и матернитетским парницама се решавају питања у вези порекла детета према родитељима.
- У питању су поступци
 - оспоравања очинства или материнства,
 - утврђивања очинства или материнства судским путем, као и
 - поништења изјаве о признању очинства, односно изјаве о сагласности са признањем очинства.

- У овим споровима се примењују специфична начела којима се одступа од основних правила парничног поступка – иста она начела која важе и у поступцима поводом брачних спорова:
 - истражно начело (суд може утврђивати чињенице које међу странкама нису спорне), затим
 - начело искључења јавности,
 - начело забране доношења пресуде на основу изостанка и признања.

Надлежност суда

- У свим овим поступцима предвиђена је надлежност основног суда.
- Месна надлежност се одређује у корист суда опште месне надлежности (суд према месту пребивалишта или боравишта туженог).
- Изузетак се предвиђа само у случају када тужбу подиже малолетно дете. Оно то може учинити и према месту свог пребивалишта, односно боравишта, или пред судом опште месне надлежности.

Доказна средства у поступку утврђивања порекла детета

- У поступку пред судом који се води поводом утврђивања порекла детета према мајци или оцу, основи циљ је да се утврди истина о пореклу детета.
- У овим поступцима се најчешће као доказна средства користе сведоци и вештаци.
- У поступку вештачења, стручњаци – вештаци, треба да дају свој стручни налаз и мишљење о чињеницама значајним за утврђивање порекла детета.

Дејство пресуде којом се утврђује ванбрачно очинство

- Правноснажношћу судске одлуке о утврђеном ванбрачном очинству заснива се родитељски однос између детета и ванбрачног оца.
- Пресуда је деклараторна, а не конститутивна. Њоме се не ствара нови однос, већ се само констатује постојање природног односа од момента рођења детета.
- Истовремено, овим се успостављају сроднички односи – према томе, права и обавезе и између детета и очевих сродника.

- Пресуда има апсолутно, *erga omnes* дејство – утврђено очинство не може оспоравати други мушкарца који себе сматра природним оцем детета.
- Суд пресуду по правноснажности доставља матичару ради уписа утврђеног очинства у матичну књигу рођених за дете.
- После утврђеног ванбрачног очинства дете не мења статус. Оно и даље има положај детета рођеног ван брака, само што сада има утврђено порекло према оцу.

Приговор више саложника

- У току поступка за утврђивање порекла детета тужени може уложити приговор више саложника (*exceptio plurium concubentium*), којим истиче да је мајка у критично време зачећа имала полне односе и са другим мушкарцима.
- Суд код нас није овлашћен да по службеној дужности прошири тужбу и на остале мушкарце истакнуте у приговору, али је дужан спровести доказни поступак и утврдити да ли је отац мушкарац наведен у тужби.
- Ако тужбени захтев буде одбијен, суд може позвати мајку да тужи остале мушкарце наведене у приговору.

Утерђивање ванбрачног порекла детета зачетог уз биомедицинску помоћ

- Ако је муж, односно ванбрачни партнер мајке, дао писмени пристанак за поступак биомедицински потпомогнутог зачећа успоставља се претпоставка његовог очинства.
- У случају да пристанак у наведеним случајевима није дат, дете је ванбрачно без утврђеног очинства.
- Дете ће бити ванбрачно и у случају када је биомедицинска помоћ коришћена од стране жене која живи сама, без мужа или ванбрачног партнера.

- У овим случајевима не може се утврђивати очинство мушкарца који је даровао семење ћелије.
- Он ће остати анониман, а дете без оца.
- На овај начин законодавац је дао предност другим вредностима у односу на право детета да зна своје порекло.